

Samen onderwijs passend maken

Een bloemlezing van
praktijkverhalen

Inleiding

Met deze bloemlezing willen wij laten zien dat inclusief en passend onderwijs mogelijk is wanneer de belangrijkste spelers de samenwerking opzoeken. Het biedt een inkijkje in de inspanningen van onderwijsprofessionals die zich dagelijks inzetten voor inclusief en passend onderwijs.

De verhalen in deze bloemlezing illustreren het belang van het creëren van een leeromgeving waarin elk kind tot leren kan komen. De leervraag of het gedrag van een leerling is niet langer een probleem van de leerling, maar een opdracht aan de professionals om de leerling heen. Alleen samen kunnen we het onderwijs passend maken. Professionals van onderwijsadviesbureaus vervullen vaak de rol van externe kritische vriend. Omdat zij onpartijdig kunnen handelen, zijn zij vaak beter in staat het grotere geheel te overzien, hiaten bloot te leggen en integrale oplossingen te ontwikkelen waarbij alle spelers hun rol kunnen pakken.

We belichten passend onderwijs vanuit verschillende perspectieven: de samenwerking tussen diverse partijen binnen een gemeente, het belang van kennis en professionalisering binnen een school en de aanpak van specifieke leer- en gedragsproblemen van een leerling.

Over Onderwijsontwikkeling Nederland

Onderwijsontwikkeling Nederland is de branchevereniging van gecertificeerde adviesbureaus voor onderwijs in Nederland. De leden van Onderwijsontwikkeling Nederland maken deel uit van een breed maatschappelijk netwerk op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Zij leveren een bijdrage aan de maatschappelijke opgave om leraren, scholen en schoolbesturen te ondersteunen zodat zij het beste en meest passende onderwijs kunnen bieden voor iedere leerling.

1. Een Brede Ondersteuningsroute in Doetinchem: Samen voor een kansrijke start

Deze eerste casus werpt een licht op de samenwerking tussen diverse partijen in de gemeente Doetinchem om peuters met een grote ondersteuningsbehoefte een optimale start te bieden. Hoe is integrale samenwerking bepalend voor sterke ondersteuning?

Context

Het aantal 'zorgkinderen' op de peuteropvang neemt toe, mede door wachttijden in de jeugdzorg en een veranderende maatschappij. In Doetinchem hebben peuters extra ondersteuning nodig vanwege gedragsproblematiek, cognitieve of taalproblemen, fysieke problemen of een moeilijke thuissituatie. De pedagogisch medewerkers worden overvraagd in het begeleiden van deze peuters en hun ouders; er is meer nodig dan enkel VVE (Voor- en Vroegschoolse Educatie) om een ontwikkelachterstand te voorkomen.

Sinds september 2021 ondersteunt de Jeugdpraktijk van IJsselgroep peuteropvanglocaties in Doetinchem met meer dan 50% doelgroeppeuters. Met hun expertise en netwerk van ketenpartners in onderwijs en zorg ondersteunen ze deze locaties effectief. Het VVE-programma 'Startblokken' is een voorbeeld van hun aanbod, maar de invulling van de ondersteuning maakt de inzet pas effectief: groepsbezoeken voor diagnostiek, consultaties, vroegsignalering en coaching van pedagogisch medewerkers. En bovenal: samenwerking.

Proces

IJsselgroep werkt samen met kinderopvangorganisaties Humankind, Spelenderwijs en Kindernet en de gemeente Doetinchem om een totale ondersteuningsroute te ontwikkelen. In sommige wijken is er een grote diversiteit aan kinderen en gezinnen, waaronder vluchtelinggezinnen en gezinnen met complexe zorgvragen. De opdracht om kansenongelijkheid tegen te gaan en de focus op de startpositie van jonge kinderen maakt het krachtig om de leefwerelden te verbinden. Zo ontstaat er een doorgaande ontwikkellijn van voorschoolse educatie naar de kleuterklas en verbetert de professionele relatie tussen kinderopvang en onderwijs. De orthopedagoog speelt hierin een cruciale rol door middel van vroegsignalering, ondersteuning van pedagogisch medewerkers en het faciliteren van een naadloze overgang tussen peuteropvang en primair onderwijs.

De betrokken partijen ontwikkelden een gezamenlijke ondersteuningsroute en een bijpassende gezamenlijke taal. Peuteropvanglocaties kregen een vaste orthopedagoog om de route in de praktijk te brengen en pedagogisch medewerkers te ondersteunen. Een stuurgroep met vertegenwoordigers van de betrokken organisaties zorgde voor de monitoring en ontmoeting rond praktische vraagstukken.

Dit gesprek kan ik aan, ik voel me zekerder om dit gesprek met ouders nu aan te gaan."

- betrokken pedagogisch medewerker

Resultaat

De gemeente werkt doelgericht vanuit een plan samen met betrokken partijen en biedt financiële ruimte voor de ondersteuning van de orthopedagoog op de peuteropvang. Continuïteit en nabijheid in de samenwerking zorgen ervoor dat peuters met risico op een ontwikkelachterstand een passender aanbod krijgen, zich beter ontwikkelen en hun kansen in hun verdere schoolloopbaan en leven stijgen. Het intensief preventief ondersteunen van peuters, ouders en pedagogisch medewerkers zorgt ervoor dat kansarme peuters een betere start maken op de basisschool. Pedagogisch medewerkers voelen zich meer toegerust en minder ‘overvraagd’ in de aanpak van peuters met extra ondersteuningsbehoeften.

Reflectie

De samenwerking tussen de organisaties voor kinderopvang, IJsselgroep en de gemeente vanuit een intrinsieke motivatie en een breed gedragen doel maakt het resultaat in Doetinchem bijzonder. De verbinding die de orthopedagoog kan maken tussen peuteropvang, ouders en school is waardevol. Kwalitatief hoogwaardige opvoeding, opvang, onderwijsondersteuning en hulpverlening zijn nodig, maar vooral ook goede afstemming daartussen. De orthopedagoog zorgt voor een ononderbroken werklijn van passende peuteropvang naar passend onderwijs en draagt bij met een brede blik en constructief kritisch meedenken.

Een orthopedagoog praat op een andere manier met ouders. Dat heeft meerwaarde”

- intern begeleider peuteropvang

2. Data, Duiden, Doelen, Doen: Samenwerken aan een lerende cultuur

In deze tweede casus belichten we een traject waarbij scholen in het regulier primair onderwijs worden ondersteund in het bieden van passend onderwijs aan leerlingen in het speciaal basisonderwijs. Door middel van een gecoördineerde aanpak, kennisdeling en een focus op opbrengstgericht werken ontstaat er een cultuur van mogelijkheden die zich vertaalt in meetbare verbeteringen binnen de scholen.

Context

Sommige PO-scholen vangen SBO-leerlingen op, maar hebben nog steeds een PO-brinnummer en moeten aan extra eisen voldoen. Ambities formuleren en sturen op deze leerlingen vraagt vaak een andere aanpak. Besturen en scholen zochten zelf naar oplossingen, maar liepen tegen de grenzen van hun kunnen aan. De CED-Groep ondersteunde in dit traject, met als uitgangspunt kijken en denken in mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden.

Proces

Ze gingen om tafel met besturen en scholen om het probleem helder te krijgen: hoe richten we de ondersteuning zo in dat ze op het gebied van kennis en professionalisering snel van elkaar kunnen leren? Een kwaliteitsteam van intern begeleiders liet 'good practices' zien en werd in een 'train-de-trainer' constructie ondersteund. Intervisiemomenten en sessies met het kwaliteitsteam vormden de rode lijn. De aanpak werd cyclisch onderhouden door intervisiegesprekken en meetmomenten voor zowel basisvakken als sociaal-emotionele ontwikkeling. Dit om te garanderen dat het effect van de aanpak duurzaam is en de scholen dit echt zelfstandig kunnen oppakken.

Resultaat

Scholen geven aan dat er een andere mindset is ontstaan. Er wordt niet meer gedacht in onmogelijkheden, maar in mogelijkheden; iedereen weet wat de doelen zijn en de leerling staat centraal. Er wordt gewerkt vanuit een visie en ambitie: wat willen we dat onze SBO-leerlingen kennen en kunnen als ze de school verlaten? En welke stappen moeten we zetten om daar te komen?

Reflectie

Een succesfactor was het meenemen van alle scholen binnen een groot bestuur in de aanpak en communicatie, zodat iedereen dezelfde kennis heeft en weet wat de ambitie is. Het cyclisch werken rondom de meetmomenten heeft meetbaar bijgedragen aan de resultaten.

Alles begint met het hebben van hoge verwachtingen."

- betrokken orthopedagoog

3. Een balans tussen zelfstandigheid en structuur: Samenwerken voor de leerling

Het verhaal van Mark, een 10-jarige jongen, laat zien hoe belangrijk het is om zijn gedrag en leerhouding in de school- en thuiscontext te begrijpen. Door Mark niet langer als het probleem te zien, maar door obstakels om te vormen tot bouwstenen voor oplossingen, kreeg hij een nieuwe kans om zich optimaal te ontwikkelen. De school en ouders vonden elkaar in gezamenlijke oplossingen, met de betrokken adviseur als onafhankelijke katalysator.

Context

Mark heeft gedragsproblematiek, dalende schoolresultaten en moeite met concentratie. Uit onderzoek bleek dat hij ADD en dyslexie heeft. Thuis is hij zeer zelfstandig en mag zijn eigen regels bepalen. Hoewel zijn sociaal gedrag op school verbetert, blijven de leerresultaten achter. Mark heeft een grote behoefte aan autonomie en weinig vertrouwen in anderen, wat zijn motivatie voor schoolse leeractiviteiten vermindert. Zijn verhoogde scores voor ADD en dyslexie, evenals zijn gemiddelde intelligentie met sterke verbale vaardigheden maar zwakke verwerkingssnelheid en werkgeheugen, maken zijn situatie complex.

Proces

In samenwerking met de school en zijn moeder keek BVS Schooladvies hoe de onderwijsleersituatie zo ingericht kon worden om tegemoet te komen aan Marks behoeften. Ze richtten zich eerst op zijn motivatie door hem meer autonomie te geven en te kijken naar de rol van vermoeidheid. Thuis werd meer structuur geboden, bijvoorbeeld door het bespreken van bedtijden. Het startpunt was een gesprek met Mark zelf. Hoe dacht hij over de oorzaak van de problemen? De ouders beseften tijdens het proces ook dat hij thuis meer ondersteuning nodig heeft om tot leren te komen. Zo ontstond meer gezamenlijkheid in de aanpak.

Ik beseft nu dat hij veel vrijheid krijgt, maar dat kan voor hem misschien juist onveilig zijn.”

- moeder Mark

De aanpak richtte zich op het bieden van meer ondersteuning vanuit thuis en school. De leraar werd ondersteunend om Mark meer het gevoel van autonomie te geven. Tegelijkertijd werd gekeken naar lichte dyslexie en bijbehorende ondersteunende maatregelen. Er werd bijvoorbeeld geëxperimenteerd met verschillende leermethoden om te zien welke het beste aansloten bij Marks behoeften.

Resultaat

Thuis is er meer aandacht voor structuur en schoolondersteunend gedrag van de ouders. Mark kreeg meer betrokkenheid bij zijn onderwijs, wat zijn motivatie verbeterde en hem stimuleerde positieve relaties met klasgenoten en leraren op te bouwen. Hij kreeg daarnaast extra tijd en hulp bij zijn dyslexie, en er werd gewerkt aan zijn werkgeheugen met gerichte oefeningen. Hierdoor begon hij langzaam betere resultaten te behalen en voelde hij zich meer begrepen en gesteund. De communicatie tussen school en thuis verbeterde aanzienlijk, wat bijdroeg aan een consistentere en effectiever ondersteuningsplan voor hem.

Reflectie

De samenwerking tussen de school, ouders en externe adviseurs was essentieel voor Marks vooruitgang. Het inzicht dat niet alleen het kind, maar ook de omgeving moet veranderen, heeft geleid tot een succesvolle aanpak. Hij kon zich beter ontwikkelen doordat zijn behoeften centraal werden gesteld en zowel thuis als op school structurele veranderingen werden doorgevoerd. Deze casus benadrukt het belang van een integrale benadering en de kracht van samenwerking om inclusieve en passende onderwijskansen te bieden.

Er is misschien toch sprake van dyslexie, daar gaan we mee aan de slag.”

- betrokken pedagoog

Conclusie

Deze praktijkvoorbeelden tonen aan dat inclusief en passend onderwijs haalbaar is door samenwerking en een integrale benadering. Onderwijsadviesbureaus pakken dagelijks de cruciale rol als onpartijdige en deskundige partners. Laten we deze samenwerking verder versterken en samen streven naar een onderwijsomgeving waarin elk kind kan floreren. Neem contact op met een van de leden van Onderwijsontwikkeling Nederland om te ontdekken hoe wij kunnen bijdragen aan de verbetering van passend onderwijs en samen te bouwen aan een inclusieve toekomst voor al onze leerlingen.

Onderwijs
Ontwikkeling
Nederland

vereniging van adviesbureaus voor onderwijs

www.onderwijsontwikkeling.nl

